

Vplyv štátu na rozvoj elektronických komunikácií

The influence of the state on the development of electronic communications

Stanislav KUCHAR – Katarína ŠTOFKOVÁ

Abstract

Development of electronic communications brings a lot of tasks for the state to assure appropriate environment for its development. State is a specific subject on the market who defines frame conditions for all traders, it also influences and modifies interplay of market forces and minimizes some negative impacts on the economic sector and on the regulated sector of electronic communications. Through the regulation of the market state makes efforts to assure market stability, justice of apportionment and the effectiveness of market mechanism. Market with not ideal functioning competition and competition business requires regulation in a certain measure so that the balance of competition forces is established and thereby originated conditions for well functioning economic competition.

Keywords

electronic communications, information and communication technologies, economic competition, regulatory framework,

Úvod

Za posledné roky sa informačné a komunikačné technológie rozvíjajú čoraz rýchlejšie a v súčasnosti vstupujú na masový trh v oblasti informačnej spoločnosti a médií, čo je možné vďaka rýchlejšim a prístupnejším komunikačným prepojeniam medzi rôznymi zariadeniami. Informačné a komunikačné technológie sú čoraz inteligentnejšie, menšie, bezpečnejšie, rýchlejšie, sú stále zapojené v sieti, ľahšie sa používajú a stále častejšie ponúkajú trojdimenzionálny multimedialny obsah. Na zvládnutie tejto zásadnej technologickej zmeny je potrebná „predvídajúca politika“. Digitálna konvergencia si vyžaduje politickú konvergenciu a pripravenosť prispôbiť v prípade potreby regulačný rámec tak, aby zodpovedal novovznikajúcemu digitálnemu hospodárstvu.

1. Chronológia rozvoja elektronických komunikácií v zahraničí

Obrovský rozmach telekomunikačných služieb koncom 20. a začiatkom 21. storočia, a to z pohľadu technických možností, kvality a sortimentu, priniesol so sebou mnohé otázky. V poslednej dobe rezonujú otázky, akým spôsobom tieto služby sprístupniť širokému spektru zákazníkov za prijateľnú cenu, v dostatočnej kvalite a v širokom sortimente a pomôcť tak obyvateľom prostredníctvom výmeny informácií pri riešení stále zložitejších úloh pri budovaní sveta, rozvoja osobnosti, vzdelávaní, výmene názorov, odstraňovaní rozdielov medzi regiónmi, zabezpečení slobody, starostlivosti o zdravie, výskumu, správy vecí verejných atď.

Odpoveďou na tieto otázky, tak ako v každej oblasti spoločenského života, je prechod od monopolu pomocou liberalizácie trhu ku úplnej konkurencii. Toto je možné naplniť povzbudením súkromných investícií, povýšením konkurencie, vytvorením pružného regulačného rámca, ktorý môže držať krok s rýchlymi zmenami v technológii a na trhu, poskytnutím voľného prístupu k sieti pre všetkých poskytovateľov informácií a služieb a zabezpečením univerzálnej služby.

Európska únia v snahe naplniť tieto princípy stanovila regulačný rámec pre telekomunikácie, ktorý zaznamenal úspech pri vytváraní podmienok pre účinnú konkurenciu v telekomunikačnom sektore počas prechodu od monopolu k úplnej konkurencii. Regulačný rámec bol prijímaný v dvoch etapách a to v priebehu roka 1997, kedy bol prijatý tzv. **regulačný rámec 1998** a v priebehu roka 2001, kedy bol prijatý tzv. **regulačný rámec 2002**. Tieto regulačné rámce pozostávajú z mnohých dielčích smerníc a nariadení, ktoré sú členské štáty Európskej únie povinné implementovať do národnej legislatívy a následne ich bezo zvyšku plniť. Regulátorom v jednotlivých krajinách je tzv. NRA – národná regulačná autorita, ktorá vykonáva funkciu strážcu dodržiavania podmienok, ňou stanovených v zmysle platnej legislatívy a ktoré vychádzajú z regulačného rámca stanoveného Európskym parlamentom a radou. Regulácia stratí svoje opodstatnenie v momente začatia fungovania efektívnej súťaže [2].

1.1 Regulačný rámec 1998 - RR1998

Európska komisia začala v roku 1987 bezprecedentný proces zavádzania rozsiahleho regulačného rámca EÚ (regulačný rámec z roku 1998), ktorý v postupných etapách viedol k úplnej liberalizácii telekomunikačného trhu k 1. januáru 1998.

Cieľom liberalizácie bolo odstránenie monopolov a právnych bariér, brániacich vstupu nových aktérov na trh, odstránenie všetkých nežiadúcich opatrení, ktoré neumožňujú rozvíjať podnikateľské aktivity a konkurenciu.

Opatrenia, vyplývajúce z RR1998 boli zamerané najmä na:

- **liberalizáciu zariadení, služieb a sietí;**
- **zavedenie podmienok harmonizovaného a otvoreného prístupu k telekomunikačným sietiam;**
- **uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže vo vzťahu k etablovaným prevádzkovateľom telekomunikačných sietí.**

Na dosiahnutie tohto cieľa Európska komisia prijala množstvo „liberalizačných“ smerníc, ktorých cieľom bolo:

- výrazne zvýšiť kvalitatívnu a kvantitatívnu úroveň telekomunikačných služieb;
- poskytnúť užívateľom možnosť výberu kvalitných a hodnotných služieb;
- dosiahnuť konkurencieschopné, dynamické a na vedomostiach založené hospodárstvo;
- pre obyvateľov a podniky dosiahnutie nenákladnej elektronickej komunikačnej infraštruktúry na svetovej úrovni [3].

Postup realizácie liberalizácie jednotlivých častí sietí a služieb v krajinách EÚ a v SR je možné vidieť v tab. č.1.

REALIZÁCIA	v krajinách EÚ	v SR
Koncové zariadenia	1988	1992
Koncové zariadenia	1990	1998
Služby komutovaného prenosu dát	1993	1998
Satelitné komunikácie	1994	1998
Siete káblovej televízie	1995	1998
Mobilná komunikácia	1996	1996
Telefónna služba a infraštruktúra	1996	2003

Tab. č. 1 Postup realizácie liberalizácie jednotlivých častí sietí a služieb v krajinách EÚ a v SR

Harmonizácia - liberalizácia prebieha paralelne s harmonizáciou. Harmonizácia má za cieľ zaviesť ekvivalentné obchodné podmienky vo všetkých členských štátoch, ktoré

podnikaniu zabezpečia rovnosť podmienok pre voľnú súťaž a plné využitie výhod liberalizácie trhu.

Pravidlá hospodárskej súťaže - účinné uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže má zásadný význam dosiahnutie všetkých výhod liberalizácie v zmysle špecifickej odvetvovej regulácie. Tieto pravidlá zabezpečujú, aby proces liberalizácie nebol podriadený postupom či reorganizácii trhu, zameraných na ochranu aktérov na trhu pred konkurenciou.

1.2 Regulačný rámec 2002- RR2002

Regulačný rámec RR1998 bol významne zmenený vo februári 2002 v reakcii na nový vývoj trhu a zmeny v oblasti technológií v konvergujúcom komunikačnom prostredí. Prvou zmenou bolo upustenie od pojmu "telekomunikácie" a nahradenie pojmom "**elektronické komunikácie**" (angl. "electronic communications"). Elektronické komunikácie je pojem širší a zahŕňa okrem klasických služieb pevné a mobilné siete napr. služby prenájmu okruhov, ISDN a samozrejme služby Internetu.

Hlavné dôvody pre zmenu RR v EÚ:

- **dlhá a komplikovaná procedúra individuálneho licencovania v členských štátoch EÚ,**
- **nedostatočná prispôsobivosť na rýchlo sa meniace trhy,**
- **rozdiely v aplikácii regulačných pravidiel jednotlivými členskými štátmi EÚ.**

Nový regulačný rámec sa vzťahuje na všetky elektronické komunikačné siete a služby, bez ohľadu na prostriedky prenosu a typ prenášanej informácie, pričom obsah informácií je regulovaný inou právnou úpravou. Legislatívny rámec EÚ a telekomunikačná politika EÚ sa zakladá na troch pilieroch:

- **liberalizácie,**
- **harmonizácie,**
- **uplatňovanie pravidiel hospodárskej súťaže.**

<i>CIELE</i>	<i>NÁSTROJE A MECHANIZMY</i>
<p>EÚ 1988 - 2002:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vytvoriť jednotný trh telekomunikačných služieb a zariadení v Európe a poskytnúť užívateľom možnosť výberu kvalitných a hodnotných služieb. <p>SR od r.1992:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Výrazne zvýšiť kvalitatívnu a kvantitatívnu úroveň telekomunikačných služieb. <p>EÚ od r.2003, SR od r.2004:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Konkurencieschopné, dynamické a na vedomostiach založené hospodárstvo, podmienené elektronickou komunikačnou infraštruktúrou na svetovej úrovni s minimalizáciou nákladovosti pre podniky a obyvateľstvo. 	<p>EÚ:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Liberalizačné opatrenia na odstránenie prekážok hospodárskej súťaže. • Harmonizačné opatrenia na prevenciu rozdielov medzi členskými štátmi EÚ. <p>SR:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Zásady postupnej liberalizácie telekomunikačných služieb, • Časové vymedzenie trvania monopolu, • Oddelenie pošty od telekomunikácií, • Licencie na verejnú mobilnú rádiovú sieť • Transformácia Slovenských telekomunikácií, š.p. na akciovú spoločnosť, • Zmena telekomunikačnej legislatívy <p>EÚ od r.2003 a v SR od r. 2004:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Uplatňovanie nového regulačného rámca pre elektronické komunikácie

Tab. č. 2 Ciele a mechanizmy liberalizácie v EÚ a v SR

Nový regulačný rámec pozostáva z nasledujúcich smerníc a nariadenia Európskej komisie, Európskeho parlamentu a rady

- Smernica 2002/19/EC o prístupe a prepojení
- Smernica 2002/20/EC o oprávneniach

- Rámcová smernica 2002/21/EC
- Smernica 2002/22/EC o univerzálnej službe
- Smernica 2002/58/EC o súkromí a elektronických komunikáciách
- Smernica 2002/77/EC o hospodárskej súťaži na trhu EK sietí a služieb
- Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady 2000/2887 o neviazanom prístupe k účastníckej prípojke.

Liberalizácia trhu elektronických komunikácií priniesla pre koncových užívateľov pozitívne efekty v podobe širšej ponuky a dostupnosti služieb, ako aj zníženie cien za služby elektronických komunikácií. Prevádzkovatelia sietí zavádzajú nové služby, ako napr. 3G, Triple Play, IP TV [3], [6], [5].

2. Chronológia rozvoja elektronických komunikácií v SR

Ciele regulačného rámca EÚ 2002 – premietnuté v rámci aproximácie:

1. **Podporovanie hospodárskej súťaže** v poskytovaní elektronických komunikačných (EK) sietí a služieb:
  - zabezpečením maximálnych výhod pre užívateľov, vrátane zdravotne postihnutých (možnosť výberu, ceny a kvality),
  - zaručením, aby nedochádzalo k narušovaniu alebo obmedzovaniu hospodárskej súťaže,
  - podporou efektívnych investícií do infraštruktúry a presadzovanie inovácií,
  - podporou efektívneho využívania rádiových frekvencií a číselných zdrojov a ich efektívnej správy.
2. **Prispievať k rozvoju vnútorného trhu** EÚ odstraňovaním zostávajúcich prekážok poskytovania EK sietí, pridružených prostriedkov a súvisiacich služieb a EK služieb na európskej úrovni, podporou zriaďovania a rozvoja transeurópskych sietí a interoperability celoeurópskych služieb, a prepojitelnosti koncových užívateľov:
  - zabezpečením, aby v porovnateľných situáciách nedochádzalo k diskriminácii v zaobchádzaní s podnikmi poskytujúcimi EK siete a služby, transparentnou spoluprácou s Európskou komisiou a NRO, pre rozvoj jednotnej regulačnej praxe a uplatňovanie smerníc nového regulačného rámca.
3. **Podporovať záujmy obyvateľov** EÚ zabezpečením toho, aby všetci obyvatelia mali prístup k univerzálnej službe.
4. **Zaručovanie vysokej úrovne ochrany spotrebiteľov vo vzťahoch s dodávateľmi**, najmä garantovaním dostupnosti jednoduchých a nenákladných postupov riešenia sporov vykonávaných orgánom nezávislým od zúčastnených strán.
5. **Prispievanie k zabezpečeniu vysokej úrovne ochrany osobných údajov a súkromia**, podporou poskytovania jasných informácií, najmä požadovaním transparentnosti sadzieb a podmienok využívania verejne dostupných EK služieb.

2.1 Národná politika pre elektronické komunikácie NPEK

NPEK nadväzuje na telekomunikačnú politiku SR na roky 2000 - 2002 a na úlohy vyplývajúce z prístupového procesu do Európskej únie, z medzinárodných zmlúv a z členstva v medzinárodných organizáciách, ako aj na ďalšie úlohy súvisiace s rozvojom medzištátnych vzťahov a medzinárodnej spolupráce, vrátane programu eEurope+.

Charakteristika NPEK:

- Zohľadňuje požiadavky EÚ dané novým regulačným rámcom pre elektronické komunikačné siete a služby.

- Vychádza zo súčasného stavu liberalizácie telekomunikačného trhu na Slovensku, najmä liberalizácie základnej hlasovej služby od 1. 1. 2003.
- V súčasnosti platná NPEK bola schválená 19.3.2003 uznesením vlády č. 196/2003

Ciele NPEK

Základné strategické ciele politiky štátu v oblasti EK:

- uspokojovanie potrieb slovenskej ekonomiky,
- uspokojovanie požiadaviek fyzických a právnických osôb a záujmov štátu na zabezpečenie kvalitných, spoľahlivých a širokodostupných služieb EK v rozsahu zodpovedajúcom vyspelým štátom Európskej únie,
- podpora vyrovnávania úrovne elektronických komunikácií v SR s celoeurópskym kontextom,
- čiastkové ciele sú zdokonalenie právneho rámca, posilnenie nezávislosti regulačného orgánu, rozvoj súťažného prostredia, zabezpečenie ochrany práv koncových užívateľov, podpora rozvoja služieb informačnej spoločnosti a medzinárodnej spolupráce.

Návrh novej NPEK

Východiská a ciele Národnej politiky pre elektronické komunikácie:

- konvergencia informačných a komunikačných technológií a médií (IKT);
- harmonizácia regulačného rámca a rozvoj súťaže;
- efektívne využívanie frekvenčného spektra;
- ochrana súkromia a bezpečnosť elektronických komunikácií;
- krízový manažment a kritická infraštruktúra;
- medzinárodná spolupráca;
- rozvoj inovatívnych služieb využívajúcich IKT [4].

Ďalšou implementáciou Smerníc EÚ do národnej legislatívy je **zákon o elektronických komunikáciách 610/2003 Z.z.** Zákon 610/2003 Z.z. upravuje podmienky na poskytovanie elektronických komunikačných sietí a elektronických komunikačných služieb, podmienky na používanie rádiových zariadení, štátnu reguláciu elektronických komunikácií (ďalej len „regulácia“), práva a povinnosti podnikov a užívateľov elektronických komunikačných sietí a elektronických komunikačných služieb, ochranu týchto sietí a služieb, efektívne využívanie frekvenčného spektra a čísel, oprávnenia a povinnosti k cudzím nehnuteľnostiam, ochranu súkromia a údajov a pôsobnosť orgánov štátnej správy v elektronických komunikáciách [7].

Záver

Elektronické komunikácie hrajú v národnom hospodárstve každého štátu veľmi významnú úlohu, najmä v súčasnej dobe rýchleho technického pokroku, kedy sú potrebné aktuálne, presné a rýchlo dostupné informácie v mnohých sférach života. V budúcnosti je možné očakávať ešte väčšiu závislosť spoločnosti na elektronických komunikáciách. Ich rozvoj a správne fungovanie je teda nevyhnutnou podmienkou rozvoja štátu a informačnej spoločnosti. Z tohto pohľadu je dôležité, aby štát zabezpečil vhodné prostredie pre rozvoj elektronických komunikácií. Z dôvodu nefunkčnosti dokonalej konkurencie a nerovnováhy konkurenčných síl. Štát ako špecifický subjekt na trhu prostredníctvom regulácie trhu stanovuje určité rámcové podmienky, ovplyvňuje a modifikuje pôsobenie trhu a odstraňuje niektoré negatívne dopady na ekonomiku a na regulovaný sektor elektronických komunikácií.

Abstrakt

Rozvoj elektronických komunikácií prináša so sebou radu úloh pre štát, aby zabezpečil vhodné prostredie pre rozvoj elektronických komunikácií. Štát je špecifický subjekt na trhu, ktorý stanovuje pre všetkých účastníkov na trhu určité rámcové podmienky, ovplyvňuje a modifikuje pôsobenie trhu a odstraňuje niektoré negatívne dopady na ekonomiku a na regulovaný sektor elektronických komunikácií. Reguláciou trhu sa štát snaží zabezpečiť stabilitu trhu, spravodlivosť rozdeľovania a efektívnosť trhového mechanizmu. Trh, na ktorom dokonale nefunguje súťaž a konkurencia si reguláciu v určitej miere vyžaduje, aby bola na trhu nastolená rovnováha konkurenčných síl a tým aj vytvorené podmienky pre fungujúcu hospodársku súťaž.

Kľúčové slová

elektronické komunikácie, informačné a komunikačné technológie, hospodárska súťaž, regulačný rámec

Literatúra

- [1] Kukura, P.: Regulácia – prostriedok alebo cieľ?, I-com: Elektronické komunikácie, JP Know-how, 2007. ISBN 80-88715-81-4
- [2] Ondrovič, V.: Čo Vy na to pán Murgaš? Ako to robíme? [online]. Asociácia telekomunikačných operátorov. 2004. Dostupné na internete: <<http://www.ato.sk/index.php?l=&sub=article&pgid=64>>
- [3] Perényiová, J.: Trh elektronických komunikácií na Slovensku. 2009
- [4] Petříková, M.: Nová Národná politika pre elektronické komunikácie, I-com: Elektronické komunikácie, JP Know-how, 2009. ISBN 978-80-89206-23-0
- [5] Štědroň, B.: Reforma evropského telekomunikačného práva [online]. Server o českém internetu, 2003. Dostupné na internete: <<http://www.lupa.cz/clanky/reforma-evropskeho-telekomunikacniho-prava/>>
- [6] Výročná správa 2007, Ministerstvo dopravy, pôšt a telekomunikácií SR
- [7] Zákon o elektronických komunikáciách 610/2003 Z.z.
- [8] Rendko, R., Štofková, K.: Moderné trendy v informačno-komunikačných technológiách – unified communications. In: POSPOINT 2009. EDIS – vydavateľstvo ŽU, 2009. ISBN 978-80-554-0085-3
- [9] Kremeň, B., Štofková, K.: Development of information society and its influence on knowledge based economy. In: TRANSCOM 2007 : 7-th European conference of young research and science workers. University of Žilina, 2007. ISBN 978-80-8070-706-4
- [10] Kremeňová, I., Kováčiková, M., Fabuš, J.: *Rozvoj služieb s informačnými technológiami*. In: World of information systems. Svět informačních systémů. Zlín: Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně, 2008. ISBN 80-7318-697-5.

Grantová podpora

Príspevok je publikovaný v rámci riešenia projektu VEGA číslo 1/0757/09 s názvom Metódy a techniky strategického manažmentu ako nástroje zvyšovania efektívnosti podniku a Inštitucionálneho výskumu 5/KS/09 Strategický manažment ako podporný faktor rozvoja podniku

Kontakt

Ing. Stanislav Kuchar, EMTEST, a. s., Bánovská cesta 7, Žilina 010 01, č.t.:0904 562 229,

E-mail adresa: stanoku@gmail.com

Ing. Katarína Štofková, PhD., Žilinská univerzita v Žiline, Univerzitná 1, 01026 Žilina, č.t.:041/5133136. E-mail adresa: katarina.stofkova@fpedas.uniza.sk

Recenzent: Ing. Eva Oláhová, CIT FEM SPU v Nitre